

Ki is evett Aczél György tortájából?

Kissé kajánkodva figyeltem azt a Népszabadság-beli vitát, amely a közelmúltban folyt jeles íróink — Eörsi István, Fekete Gyula, Hernádi Gyula — között. A kajánságra minden okom meg is volt, mivel e prominens tollforgatók a látszólagos kedvesség, higgadtság — lásd: „Kedves Pista!”, „Kedves Gyula!” stb. — ellenére jókora ütéseket váltottak egymással. Hogy nem minden ütés volt szabályos? Hogy be-becsúsztott néhány övön aluli is? Mindez érdektelen. A kívülálló örülhetne is az effajta csatározásoknak, mert az ellenérdekű felek véleményük kifejtése során sok-sok olyan tény — esetleg pletykát, szóbeszédet — vonultatnak fel, amelyek eleddig csak a bennfentesek számára voltak ismeretesek. Ergo: most a nagyközönség is bepillanthat a hajdani kultúrpolitika kulisszái mögé, s értékes „irodalomtörténeti” adalékokkal gazdagodhat. Aki nem olvasta volna e cikkeket, azoknak elmondom, hogy a vita — kissé leegyszerűsítve a dolgokat — azon folyt, ki és milyen mértékben szolgálta ki a letűnt rezsim főkomposait, ki és mennyire maradt gerinces a „Kádár — Aczél rendszer felvilágosult abszolútizmusa” közepette, azaz, hogy ki volt a karakán fickó és ki a megalkuvó. S még olyan lényeges kérdések is szóba kerültek, hogy ki és milyen indíttatásból küldött A. Gy. születésnapjára „méteres tortát”. Nem mondom, az ilyen adok-kapokon bőségesen lehet csemegézni. Persze, aki mondjuk eldönthetné, kinek is van igaza — teszem azt Aczél György —, hallgat. Ő ugyanis elmesélhetné, hogy — képletesen szólva — kik is ettek a tortájából. Ezt azonban nem teszi. Talán jobb is így. Mert ebben az ügyben az igazság alighanem fölülmúlja a legvadabb képzeletet is.

Egyszóval akár örülhetnék is az ilyen polemizálásoknak. Mégsem érzek örömet. Nem, mert azt tapasztalom, hogy az utóbbi időszakban az emberi energiák zömét a bizonyítás vágya emészti fel. Itt is, ott is, ez is, az is bizonyítani akar. Igazolni, hogy ő tiszta volt, már akkor is jól látta, sőt, ezt meg is mondta, s ha mégis másként cselekedett volna — amire már nem emlékszik, de persze minden lehetséges —, akkor az csakis kényszer hatására történt. No már most, tételezzük fel, hogy olyan vagyok, mint a mesebeli „mindent elhisz magymama”... Az összes önigazolásnak helyt adok. Ebben az esetben kiderül, hogy kis hazánkban — néhány kivételtől eltekintve — csupa-csupa egyenes, tántoríthatatlan, szilárd jellemű állampolgár él. Ha viszont én egy mindenben kételkedő valaki vagyok, akkor az összes utólagos magyarázatot magyarázkodásnak — durvábban: hazugságnak — tekintem. Ekkor meg arra kell rádöbennem, hogy ennyi talpnyalót, mint amennyi idehaza volt, még nem hordott a hátán a Föld. Akár így, akár úgy teszek, nincs — nem lehet — igazam, mert a dolgok azért ennél sokkalta bonyolultabbak, árnyaltabbak. Nem mindenki volt megalkuvó, aki néhanapján nem a jobbik énjére hallgatott, s nem mindenki volt hős, aki nem küldött tortát a hatalmasoknak.

Uraim, hölgyeim, honfitársak! Hogy a múltunkat tisztázni igyekszünk, az nem baj. De a „tortacsatákból” legyen végre elég. Utóbbiak sokkal jobban festenek a klasszikus burleszkfilmekben. Vagy mi is azt akarjuk, hogy a fél világ rajtunk röhögjön...? Mert akkor rajta, barátaim, röpüljenek a torták, hiszen még nem mindnyájunk arca habos...

(sárhegyi)